

Gyümölcsök

Gyümölcsök: A növények magas biológiai értékű, nedvdús, húsos termései vagy olajtartalmú magvai.

Általános jellemzőik:

1. Kémiai összetétel:

- **Víz**tartalmuk magas (80-90%) → **kivétel magvak** (max 10%)
- **Fehérje** tartalom elenyésző (max 1%) → nem teljes értékű → **kivétel magvak** (20%)
- **Zsír** tartalom elenyésző → **kivétel magvak** (50%): esszenciális zsírsavakat tartalmaznak
- **Szénhidrát** tartalom változó
  - Gyümölcs- és szőlőcukor (4-24%) könnyen emészthető, könnyen felszívódik

ÉLVEZETI ÉRTÉKÜK MAGAS

- Keményítő éretlenben több, az érés során cukorrá alakul
- Cellulóz, rost egyes gyümölcsöknél jelentős (héjban) → anyagcsere serkentése
- Pektin egyes gyümölcsöknél jelentős (birs, alma, körte, citrom, narancs, bogyósok..) (kocsonyásító anyag, mérgeket és baktériumokat köt meg, emésztési panaszokra jó)
- **Védőtápanyagokban igen gazdagok.**
  - **Vitaminok:** - **C-vitamin:** csipkebogyó, ribizke, citrom, narancs
    - B csoport: banán, egres, szőlő, szilva, olajos magvak
    - karotin: sárga gyümölshúsúak
  - **Ásványi anyagok:** **K** (pl. banán, citrom, szilva, bogyósok),
Ca (pl. banán, birs, bogyósok),
Fe (pl. csipkebogyó, ribizke),
P (pl. csipkebogyó, banán)
(a Kálium fokozza a vizelet elválasztást, mely a vérkeringés számára megkönnyebbülést jelent és a szervezet is átmosódik)

B és zsírban oldódó vitamin, ásványi anyag tartalom a **magvakban jelentősebb!**

BIOLÓGIAI ÉRTÉKÜK MAGAS

- **Zamatanyagok:** szerves savak (üdítő hatás), illóolajok (illat), egyéb íz- és zamatanyagok (a szerves savak serkentik a bélmozgást, gátolják a baktériumok tevékenységét és a rothadást, segítik a nyál-, a gyomor, a máj- és az epeelválasztást)

ÉLVEZETI ÉRTÉKÜK MAGAS

- **Színanyagaik** között vannak olyanok (antociánok, flavonoidok), amelyek fontos szerepet játszanak az egészség megőrzésében, betegségek megelőzésében, gyógyításában.

Pl. színes gyümölshúsúakban.

Az általános kémiai összetétel alól kivételek a **héjas gyümölcsök** (**száraztermésű gyümölcsök**). Ezeknek a víztartalma alacsony, viszonylag sok teljes értékű fehérjét, esszenciális zsírsav tartalmú olajokat, sok B és D vitamint és Fe-t tartalmaznak.

2. **Energiaértékük** általában alacsony (legkevesebb: citrom, málna, alma) → kivéve olajos magvak (energiaértékük jelentős)

3. Étrendi hatásuk:

- könnyen emészthetők (víztartalom)
- étvágygerjesztők (szerves savak)
- elősegítik az emésztést (rostanyagok: megszüntetik a székrekedést, a belekben a rothadást és a mérgefelszívódást, helyreállítják a természetes jóllakottságérzést)

3. Gazdasági jelentőség:

Felhasználás: - nyersen,

- sok iparág hasznosítja: édesipar, szeszipar, cukrászipar, sütőipar, tejipar, konzervipar, hűtő ipar, kozmetikai ipar, gyógyszeripar, vegyipar.

Csoportosítás:

1. Érettség alapján:

- Éretlen (fanyar íz, kemény állomány)
- Szedésre érett (nagysága, színe megfelelő, de íze, illata, állománya nem)
- Fogyasztásra érett (élvezeti értéke legmegfelelőbb) → **legmagasabb a biológiai értéke**
- Túlérétt (állománya széteső)

2. Érés alapján:

- Utóérő: leszedés után is tovább érik, cukor, zamatanyagok és jellegzetes állomány alakul ki (pl. alma, őszibarack, banán, citrom, kiwi, mangó, körte)
- Nem utóérő: leszedés után már nem változik (pl. eper, cseresznye, meggy, szőlő, dinnye, narancs, mandarin)

3. Származás alapján: - hazai

- déli

Hazai gyümölcsök:

1. <u>Almatermésűek</u>		
a) alma	Magas <u>cukor</u> , sav, ásványi anyag tartalom ill. <u>pektin</u>	Nyersfogyasztás, tartósítóipar, szeszipar
b) körte		Nyersfogy., befőttek, pálinka
c) birs	Magas pektin tartalom	Gyümölcskocsonya, befőtt
2. <u>Csonthéjas gy.</u>		
a) cseresznye		Nyersfogy, konzerv-, édes-, cukrász-, szeszipar
b) meggy	Magas pektin, szerves sav tartalom	
c) kajszibarack	Magas pektin, karotin	Befőtt, dzsem, üdítőital, cukrozott gyümölcs, hűtőipar, szeszipar, magbele mandulapótló
d) őszibarack		Nyersfogy, konzerv-, édes-, cukrász-, szeszipar
c) szilva	Igen magas cukortartalom	pálinkafőzés
3. <u>Bogyótermésűek</u>		
a) szamóca	Sok cukor, pektin, C-vitamin	Nyersfogy, dzsem, zselé, gyümölcsajtok, gyorsfagyasztás
b) málna	Sok pektin, kevés cukor	

<p>c) egres (piszke, köszméte)</p> <p>d) ribizli (piros, fekete, fehér)</p> <p>e) szőlő (csemege, bor)</p>	<p>Sok pektin</p> <p>A feketében igen sok C-vitamin</p> <p>Magas cukor és szerves sav tartalom</p>	<p>Nyersfogy., fehérből bor készítés</p> <p>Borászat, tartósítóipar</p>
<p>4. <u>Kabaktermésűek</u></p> <p>a) sárgadinnye</p> <p>b) görögdinnye</p>	<p>Sok cukor</p> <p>Magas víztartalom → „vesetisztító” üdítő hatású</p>	<p>Nyersfogy.</p> <p>Nyersfogy., savanyúság</p>
<p>5. <u>Száraztermésűek</u> (héjas gyümölcsök)</p> <p>a) dió</p> <p>b) mandula (keserű, édes)</p> <p>c) mogyoró</p> <p>d) gesztenye</p> <p>e) földimogyoró</p> <p>f) mák</p> <p>g) napraforgó mag</p> <p>h) tökmag</p>	<p>- kevés víz - magas fehérje és zsírtartalom - B-vitamin és ásványianyag tartalom magasabb, mint a húsos termésű gyümölcsöké</p> <p>keserűben amigdalín → mérgező</p> <p>keményítőben gazdag (zsír, fehérje kevés)</p> <p>nyers mag → étkezési olaj</p> <p>(„ópium” → éretlen mákgumó nedve → gyógyászat)</p>	<p>Tartósító-, cukrász-, sütő-, édes-, szeszipar</p> <p>Édesipar, cukrászipar</p> <p>Édesipar, cukrászipar</p> <p>Édesipar, cukrászipar, gyorsfagy. Nyersen nem!!</p> <p>Csak pörköelve</p> <p>Sütőipar, cukrászipar</p> <p>Olaj, pörkölt, hántolt, sózott</p> <p>Olaj, pörköelve</p>

Déli gyümölcsök

A mediterrán és trópusi éghajlat alatt termő gyümölcsök.

(Földközi tenger vidéke, Dél-Ázsia, Ny-Afrika, K és D Amerika)

Csoportosításuk: eltarthatóság alapján

1. Friss gyümölcsök
2. Szárított gyümölcsök

1. Friss gyümölcsök:

Citrusfélék: citrom, narancs, mandarin, grape-fruit

C-vitaminban, citromsavban gazdagok, héjuk illóolajtartalma magas
felhasználás: nyersen, szörpök, kozmetika

Egzotikus gyümölcsök:

Banán: cukortartalma igen magas (22.25%) Hűtőben nem ajánlatos tárolni (12Calatt)

Ananász: felh: befőtt, üdítő. Hűtőben nem ajánlatos tárolni (12Calatt)

Kókuszdió: zsiradékban gazdag (magbelső) felh.: kókuszreszelék, kókusz olaj

Egyéb: kiwi, mangó, lime, avokádó, licsi, gránátalma, kaktuszgyümölcs, karambola, papaya, kesudió, paradicsó stb

2. Szárított déligyümölcsök:

füge: magas cukor tartalom felh.: frissen, aszalva, bor

mazsola: egy magvú vagy mag nélküli szőlőfajták aszalt bogyója. Magas cukortart.

datolya: datolyapálma egymagvú csonthéjas gyümölcse. Legmagasabb cukortartalmú.

A jó minőségű gyümölcs:

- Alak, nagyság, szín: fajtára jellemző,
- Érettsége megfelelő: fogyasztásra érett
- Épp, egészséges, friss,
- Felülete száraz, tiszta

Egy ládán belül a gyümölcsök legyenek azonos fajtájúak, érettségűek, méretűek és tiszták!

Gyümölcs hibák:

Szépséghibák: romlást nem okoznak pl. torzult alak, ághorzsolás

Romló hibák: gyors romlást okoznak pl. szúrás, vágás, ütődés, rothadás, féregrágás

!!ROMLOTT, HIBÁS ÁRU NEM HOZHATÓ FORGALOMBA!!